

บทคัดย่อ

"ความพิการ" (disability) ถือได้ว่าเป็นข้อจำกัดหรือการขาดซึ่งความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมใดๆ โดยวิธีการหรือโดยวิสัยของบุคคลทั่วไปอันเนื่องมาจากความบกพร่องทั้งทางร่างกายหรือทางจิตใจก็ตาม ดังนั้น การดำเนินคดีอาญาต่อผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นคนพิการจะต้องมีมาตรการเพื่อให้การคุ้มครองเป็นพิเศษแตกต่างจากบุคคลธรรมดา และในปัจจุบันการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นคนพิการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งประกอบไปด้วยความพิการทางการมองเห็น ความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย ความพิการทางกายหรือการเคลื่อนไหว ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม และความพิการทางสติปัญญาหรือการเรียนรู้ นั้น มาตรการทางกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันยังไม่อาจให้การคุ้มครองสิทธิในการดำเนินคดีของผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นคนพิการครบทุกประเภทอย่างสมบูรณ์เพียงพอ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาถึงสภาพปัญหาต่างๆ โดยจะทำการศึกษาเพียงในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาคดี โดยแบ่งกรณีศึกษาตามประเภทของความพิการ ดังนี้

กรณีผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นคนพิการซึ่งสามารถรับรู้และเข้าใจการดำเนินคดีอาญา อันประกอบไปด้วยผู้ถูกกล่าวหาที่มีความพิการทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว, ความพิการทางการมองเห็น และความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเป็นปัญหาในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่อสภาพความพิการทางร่างกายของผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งในปัจจุบันยังมีเพียงบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 13 วรรคสาม ที่ให้การคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาที่มีความพิการทางการได้ยิน หรือสื่อความหมายเท่านั้น แต่ผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นคนพิการประเภทอื่นๆ ยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่ให้การคุ้มครองอย่างชัดเจน แม้ว่าเขาเหล่านั้นจะสามารถรับรู้และเข้าใจการดำเนินคดีได้ แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินคดีอาญาย่อมเป็นการกระทบสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาโดยตรง ดังนั้นหากเขาเหล่านั้นได้รับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เหมาะสมกับความพิการแล้ว ไม่เพียงแต่จะทำให้การดำเนินคดีเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม ยังไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพความพิการของเขาเหล่านั้นด้วย และ

กรณีผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นคนพิการซึ่งความสามารถในการรับรู้และเข้าใจการดำเนินคดีอาญาแตกต่างจากบุคคลธรรมดา อันประกอบไปด้วยผู้ถูกกล่าวหาที่มีความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรมและความพิการทางสติปัญญาหรือการเรียนรู้ นั้น แม้ในปัจจุบันจะมีมาตรการที่ให้ความคุ้มครองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 14 แก่ผู้ถูกกล่าวหาที่มีความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรมก็ตาม แต่บทบัญญัติในปัจจุบันยังไม่สามารถแยกผู้ถูกกล่าวหาที่มี

ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรมที่ยังสามารถรับรู้และเข้าใจการดำเนินคดีอาญาได้กับผู้ถูกกล่าวหาที่วิกลจริต ดังนั้นการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแก่เขาเหล่านั้น ควรมีมาตรการทางกฎหมายที่ให้การคุ้มครองสิทธิอย่างเหมาะสมกับความพิการตั้งแต่ในชั้นสอบสวน อีกทั้งในปัจจุบันก็ยังไม่มีความมาตรการทางกฎหมายสำหรับวัดระดับความพิการทางสติปัญญาหรือการเรียนรู้ไว้โดยเฉพาะ ส่งผลให้เกิดปัญหาในการดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหาที่มีความพิการทั้งสองประเภทในแต่ละขั้นตอนหลายประการ

จากที่กล่าวมาข้างต้นไม่เพียงแต่มาตรการทางกฎหมายเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นคนพิการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นไปอย่างสมบูรณ์แล้ว มาตรการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นคนพิการอันเกิดจากการดำเนินคดีอาญาที่ผิดพลาดก็ถือได้ว่าเป็นประเด็นสำคัญ ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มียกเว้นกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้ถูกกล่าวหาที่มีความพิการซึ่งมีความแตกต่างจากบุคคลธรรมดาไว้โดยเฉพาะ

ผลจากการศึกษาพบว่า หากผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นคนพิการไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างสมบูรณ์แล้ว ไม่เพียงแต่จะเป็นการขัดต่อหลักการประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ยังทำให้วัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีไม่อาจบรรลุผลได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องทราบบัญญาที่เกิดขึ้นและสาเหตุที่มาของปัญหาโดยศึกษาเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ที่ใช้อยู่ในต่างประเทศ เพื่อสามารถนำมาปรับใช้หรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายของไทยได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นคนพิการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้รับการคุ้มครองสิทธิในการดำเนินคดีอย่างสมบูรณ์